

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rakhmanovna, P. O. (2022). Nutrition and diet in breast cancer. Texas Journal of Medical Science, 7, 27-30.
2. Parpiyeva, O. (2023). “Ko’krak bezi saratoni bilan kasallangan ayollar ovqatlanishini korrektsiyalashni ilmiy asoslash” mavzusi bo’yicha adabiyotlar tahlili. Евразийский журнал медицинских и естественных наук, 3(12), 168-177.
3. Парпиева, О. Р. (2023). Кўкрак беzi саратони ҳақида тушунча. Finland International Scientific Journal of Education. Social Science & Humanities, 11(3), 446-454.
4. Normatova, S. A., & Parpiyeva, O. R. (2024). Assessment of the role of risk factors in the development of breast cancer. Theory and analytical aspects of recent research, 2(21), 74-78.

ALLERGIK RINIT KASALLIGINI UCHRASHI VA UNGA EKOLOGIYANING TA’SIRI

Ruzmatova H.K., Soliyeva G.A.
hiloloyruzmatova@gmail.com, gulchehrasaliyeva@gmail.com
Central Asian Medical University

Dolzarbli: JSST mutaxassislarning fikriga ko’ra; allergik rinit aholining 10-20% ga ta’sir qiladi; epidemiologik tekshiruvlarda uning alomatlari yanada tez-tez aniqlanib boradi: Hozirgi kunda allergik kasalliklarning ko’payishi kuzatilmoqda; ular orasida allergik rinit ustunlik qilib kelmoqda. Dunyoning turli mintaqalarida o’tkazilgan bir qator epidemiologik tadqiqotlar natijalariga ko’ra, bolalar populyatsiyasida allergik rinitning tarqalishi 22% ga yetadi. Bunga ekologiyaning ta’siri muhurligi aniqlangan.

Tadqiqot maqsadi: turli yoshdagilar orasida nafas kasalliklari tarqalishi va ular orasida allergik rinit kasalligini uchrash 2010-2020 yillardagi dinamikasini Farg’ona shahar misolida o’rganib chiqish va uni profilaktika choralarini ko’rish.

Nafas a’zolari kasalliklari bir qancha bo’lib, uni uchrash chastotasi turli hil yoshda hamda yilning xar bir faslida kuzatilishi mumkin lekin yildan yilga bu ko’rsatkich bazi bir xududlarda keskin ko’payib bormoqda ayniqsa COVID 19 dan keyingi davrda nafas a’zolari kasalliklari keskin oshganini ko’rishimiz mumkin. Nafas a’zolari kasalliklarini oshish ko’rsatkichini ko’rib chiqish uchun Farg’ona shahar miqyosida o’rganilganida 2010-yil va 2020-yillar statistik ko’rsatkichlarni solishtirildi (1-Jadval).

1-Jadval.

Farg ‘ona shahrida nafas a’zolari kasalliklarini oshish ko’rsatkichlari

Kasalliklar	2010 yil	2020 yil
surunkali faringit	3534	2536
bodomsimon bez yallig’lanishi	3241	917
allergic rinit	555	150
Pnevmoniya	902	1434
Bronxit	2087	1280
Astma	793	554

Yuqoridagi ko’rsatkichlardan ko’rishimiz mumkinki 2010 yilga nisbatan 2020 yildagi nafas a’zolari kasalliklari nisbatan kamaygan. Lekin ko’rsatkichlarga qaraganda Farg’ona shahar axolisi orasida allergik rinit bilan kasallanish keskin kamaygan.

Dunyoning turli mamlakatlaridagi tibbiy statistika ma’lumotlariga ko’ra, so’nggi yillarda allergik kasalliklarning tarqalishi sezilarli darajada oshgan va hech bir mamlakatda ushbu patologiyaning o’sishining pasayishi yoki barqarorlashuvi kuzatilmagan. Hozirgi vaqtda bolalarda

allergik kasalliklar ko'paymoqda, ular orasida allergik rinit ustunlik qiladi. Rossiyaning turli mintaqalarida o'tkazilgan bir qator epidemiologik tadqiqotlar natijalariga ko'ra, bolalar populyatsiyasida allergik rinitning tarqalishi 22% ga yetadi. Ushbu kasallik bolalarning hayotiy faoliyatini cheklaydi, ularning ijtimoiy va jismoniy faolligini, shuningdek hayot sifatini va umumiy farovonligini pasaytiradi. Burun nafasini uzoq vaqt davomida buzilishi, birinchi navbatda miyaga gipoksiyaga olib keladi, bu esa kognitiv funktsiyalarni sezilarli darajada kamaytiradi va maktab o'quvchilarining o'qish, o'rganish qobiliyatiga ta'sir qiladi. Allergik rinit surunkalik takrorlanishi nihoyat bronxial astmaga aylanib, ba'zida nogironlikka olib kelishi mumkin.

Yuqoridagi natijada xam biz allergik rinit natijasida astma kasalligi xam 2010 yillarda Farg'ona shahar misolida ko'rganimizda ko'payganligini asoslashimiz mumkin. Xuddi shu ko'rsatkichni 2020 yilda ko'radigan bo'lsak allergik rinit kamaygani kabi astma xam kamayishi yaqqol ko'zga tashlanadi.

Allergik rinit nazal mukozaning allergik yallig'lanishiga sabab bo'lgan alergen ta'siridan kelib chiqadi. Afsuski, bugungi kungacha aholi orasida allergik rinitning tarqalishini aniqlash bo'yicha yagona yondashuvlar mavjud emas. Uning tarqalishi ko'pincha tibbiy muassasalarga tashriflar sonini tahlil qilish orqali baholanadi. Dunyo miqyosidagi tasnifga ko'ra, allergik rinitni burun shilliq qavatining kasalligi deb tushunish kerak, bu burun bo'shlig'i shilliq qavatining IgE vositachiligida yallig'lanishi va har kuni bir soat yoki undan ko'proq vaqt davomida paydo bo'ladigan quyidagi simptomlardan kamida ikkitasining mavjudligi bilan tavsiflanadi.

Allergik kasalliklar tarqalishi ayniqsa allergik rinitning tarqalishida ekologik xolat kata ahamiyat kasb etadi. O'tgan yillardagi Farg'ona shaharning tuzilish loyixasida shahar ichida zavodlar, xar hil tashlandiq zonalar ko'p bo'lgan. Shu 10 yil ichida Farg'ona shahar loyixasida ekologiyani yaxshilovchi bog'lar saylgoxlar barpo etildi. Farg'ona shahar ekologik xolatini yaxshilashga ko'kalamzorlashtirishga katta etibor qaratildi, yangi daraxtlar o'tkazildi. Daraxtlarning tashqi muxitga chang ajratuvchi turlari tozalovchi turlariga almashtirildi natijada Farg'ona shahar aholisi nafas kasalliklari 2010 yildagiga nisbatan keskin kamaydi.

Xulosa: Nafas a'zolari kasalliklarini kamaytirish uchun ularni keltirib chiqarayotgan omillarni bartaraf etish zarur. Ayniqsa bu omillarga ekologik omil sabab bo'layotgan bo'lsa uni oldini olish uchun xamma birdek xarakat qilish zarur. Biz birgina Farg'ona shahar ekologik xolati 10 yil davomida o'zgarishi nafas kasalliklariga ta'sirini ko'rib chiqdik. Shahardagi ekologik zonalarining ko'payishi nafas kasalliklarini kamayishiga katta ta'sir qilgan. Xar bir inson o'zi yashab turgan xududni ekologik xolatiga foydali o'simlik va daraxtlar o'tkazishi o'sha yerdagi insonlar hayot faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va yosh avlodlarning nogironligini oldini olgan bo'lamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Ilina N.I., Polner S.A. Yil davomida allergik rinit II Consilium medicum. 2001. T. 3. № 8. S. 384-393.8. Irsaliev F. X., II 14.00.36 - Allergologiya va immunologiya (tibbiyot fanlari). Toshkent, 2016, p. 77.
2. Lixanov AV II Klinik va epidemiologik monitoring allergik kasalliklarga chalingan bolalarga tibbiy yordamni takomillashtirish asoslari sifatida II doktorlik dissertatsiyasi 14.00.09 - Pediatriya II Novosibirsk, 2006. p. 318.
3. Ревякина В.А. Современный взгляд на проблему аллергических ринитов у детей. / В.А. Ревякина // Лечащий врач. -2001. -№3. -С. 22-27.

KORONAVIRUS KARANTINI DAVRIDA SOG'LOM TURMUSH TARZINI KENG TADBIQ ETISH CHORA-TADBIRLARI VA UNGA AMAL QILISH HAQIDA

*Naimova Zaynab, Sattorqulova Madina
Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti*

Maqsad: Inson uchun xavfli bo'lgan yuqumli kasalliklar, jumladan koronavirus paydo bo'lishi va tarqalishi sharoitida tibbiy yo'sindagi majburlor chorasini qo'llash qoidalari kiritildi.